

Informacje prasowe sieci Eurydice

Kluczowe dane o edukacji w Europie 2009 Wydanie 7

Europejskie systemy edukacji – porównania na podstawie 121 wskaźników

Siódme wydanie publikacji „Kluczowe dane o edukacji w Europie” po raz kolejny przedstawia organizację i funkcjonowanie systemów edukacji w Europie. Publikacja została przygotowana przez sieć EURYDICE w oparciu o dane statystyczne i jakościowe zebrane w 31 krajach Europy (27 państw członkowskich Unii Europejskiej, 3 kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EFTA/EEA) oraz Turcja). Dane prezentowane w publikacji zostały zebrane przez biura krajowe Eurydice, Eurostat oraz w ramach międzynarodowych badań edukacyjnych PISA/PIRLS.

Najnowsze wydanie „Kluczowych danych o edukacji w Europie” prezentuje systemy edukacji i politykę edukacyjną w krajach Europy, od placówek przedszkolnych po instytucje szkolnictwa wyższego, poprzez 121 opracowanych specjalnie na jego potrzeby wskaźników. Poszczególne dziedziny edukacji są opisywane z uwzględnieniem kontekstu demograficznego, zagadnień takich jak finansowanie systemów edukacji, kadra dydaktyczna, jej status i kształcenie, autonomia szkoły oraz proces zapewniania jakości w edukacji. W wielu przypadkach dokonano porównania najnowszych danych z danymi prezentowanymi w wydaniu szóstym, opublikowanym w roku 2005, co pozwoliło na sformułowanie wniosków dotyczących pewnych ogólnych trendów w szybko zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej XXI wieku.

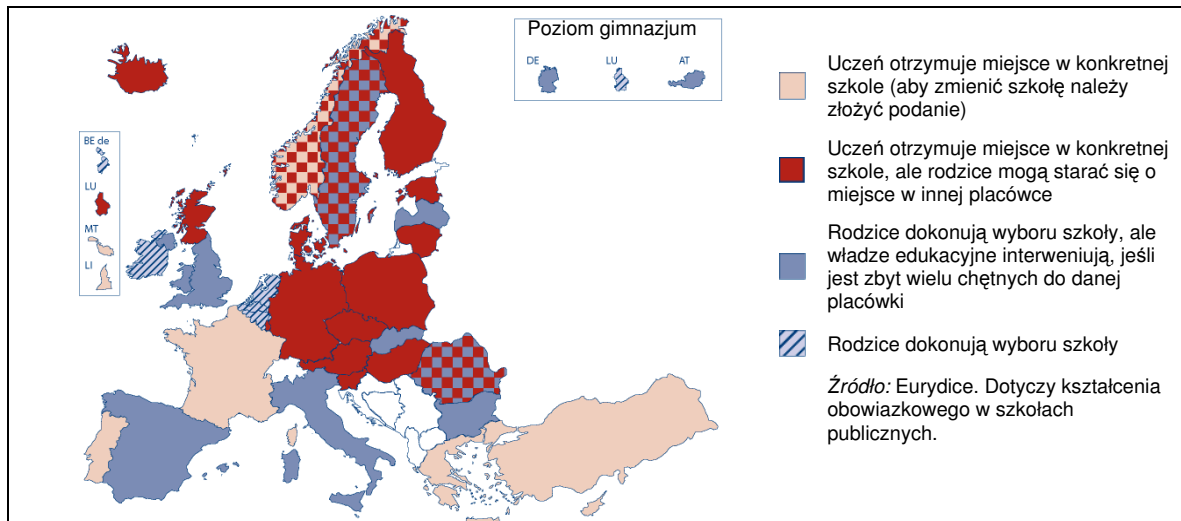
Wzrasta liczba dzieci czteroletnich uczęszczających do placówek edukacyjnych w Europie

Najmłodszy Europejczyk, przed rozpoczęciem nauki w szkole podstawowej, mogą uczęszczać do różnych placówek wychowania przedszkolnego. Większość z tych placówek pobiera opłaty od rodziców dzieci. Wiek rozpoczynania nauki w tych placówkach jest różny w poszczególnych krajach, ale większość placówek przyjmuje dzieci w wieku lat 3 i powyżej. Uczęszczanie do placówki wychowania przedszkolnego przeważnie nie jest obowiązkowe (obowiązek kształcenia obejmuje najczęściej dzieci 5 lub 6-letnie), a odsetek dzieci przyjętych do placówek najczęściej zależy od liczby dostępnych miejsc w przedszkolach. Jednak w Europie można zaobserwować ogólny trend polegający na wzroście liczby dzieci czteroletnich uczęszczających do przedszkoli lub – rzadziej – szkół podstawowych (w większości krajów dotyczy to ponad 80% czterolatków).

Kształcenie obowiązkowe trwa dłużej

Większość uczniów w Europie uczęszcza do szkół publicznych, wyjątek stanowią Holandia i Belgia, gdzie więcej uczniów uczęszcza do szkół niepublicznych wspieranych finansowo przez rząd krajowy niż do publicznych. Prawa rodziców odnoszące się do wyboru szkoły dla dziecka bardzo się różnią w poszczególnych krajach, od pełnej swobody wyboru po jej zupełny brak (choć w niektórych krajach rodzice mogą się odwoływać od decyzji władz dotyczącej przydziału szkoły dla ucznia).

WYBÓR SZKOŁY PRZEZ RODZICÓW - 2006/07

W szkolnictwie podstawowym większość uczniów uczęszcza do małych szkół (liczących od 200 do 400 uczniów). We Francji i Austrii szkoły są nawet mniejsze (przeciętnie liczą mniej niż 250 uczniów), ale w dziewięciu krajach szkoły są znacznie większe, dotyczy to Bułgarii, Danii, Hiszpanii, Łotwy, Węgier, Rumunii, Słowenii, Słowacji i Islandii. Zjawisko to wyjaśnia częściowo fakt, że podczas gdy niektóre kraje umieszczają szkoły podstawowe i średnie w oddzielnych budynkach, pozostałe łączą wszystkie poziomy kształcenia obowiązkowego w jednym budynku szkolnym. Przeciętnie w szkolnictwie podstawowym i średnim na jednego nauczyciela przypada 10-15 uczniów, ale z zasady klasy są znacznie większe, co wynika z faktu, że część nauczycieli ma za zadanie wspierać i opiekować się uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W rzeczywistości przeciętna klasa w szkole podstawowej liczy 23 uczniów (od 20 uczniów w Norwegii po 29 w Zjednoczonym Królestwie).

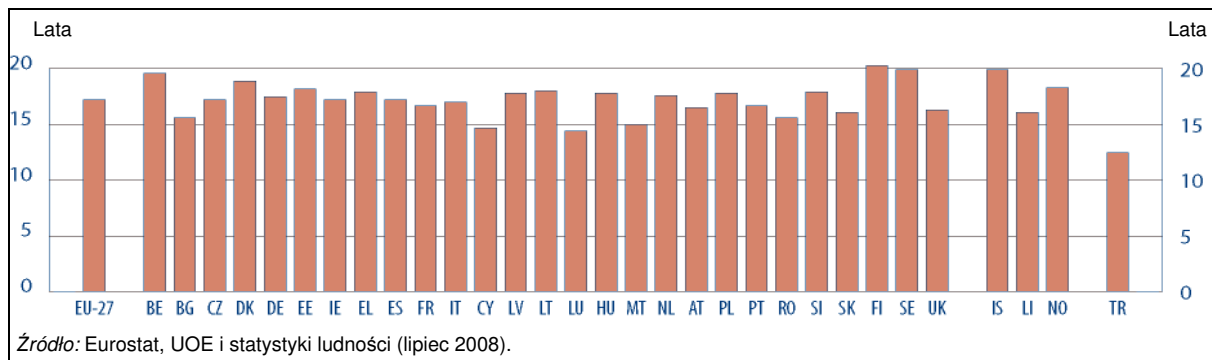
W ostatnich latach zostały podjęte ważne reformy odnoszące się do przedłużenia okresu kształcenia obowiązkowego.

W trzech krajach okres kształcenia obowiązkowego został przedłużony o jeden rok i wynosi obecnie 10 lat. Dotyczy to:

- Polski, gdzie od roku 2004/05 dzieci 6-letnie odbywają obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolach lub w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych.
- Cypru, gdzie obowiązek nauki rozszerzono w roku 2004/05 na dzieci 5-letnie, które realizują go w formach wychowania przedszkolnego.
- Danii, gdzie w roku 2008/09 obowiązkową nauką objęto dzieci 6-letnie, które realizują ten obowiązek w formach wychowania przedszkolnego.

Jednocześnie niektóre kraje wprowadziły reformy prowadzące do zredukowania liczby uczniów opuszczających przedwcześnie system kształcenia. Na przykład we Włoszech i Holandii uczniowie nie mają prawa opuścić szkoły aż do wieku 18 lat, jeśli nie uzyskają świadectwa ukończenia obowiązkowej szkoły średniej. Rozwiązanie to, obowiązujące od roku szkolnego 2007/08, zastąpiło w wyżej wymienionych krajach obowiązek nauki (realizowany w formach szkolnych lub pozaszkolnych).

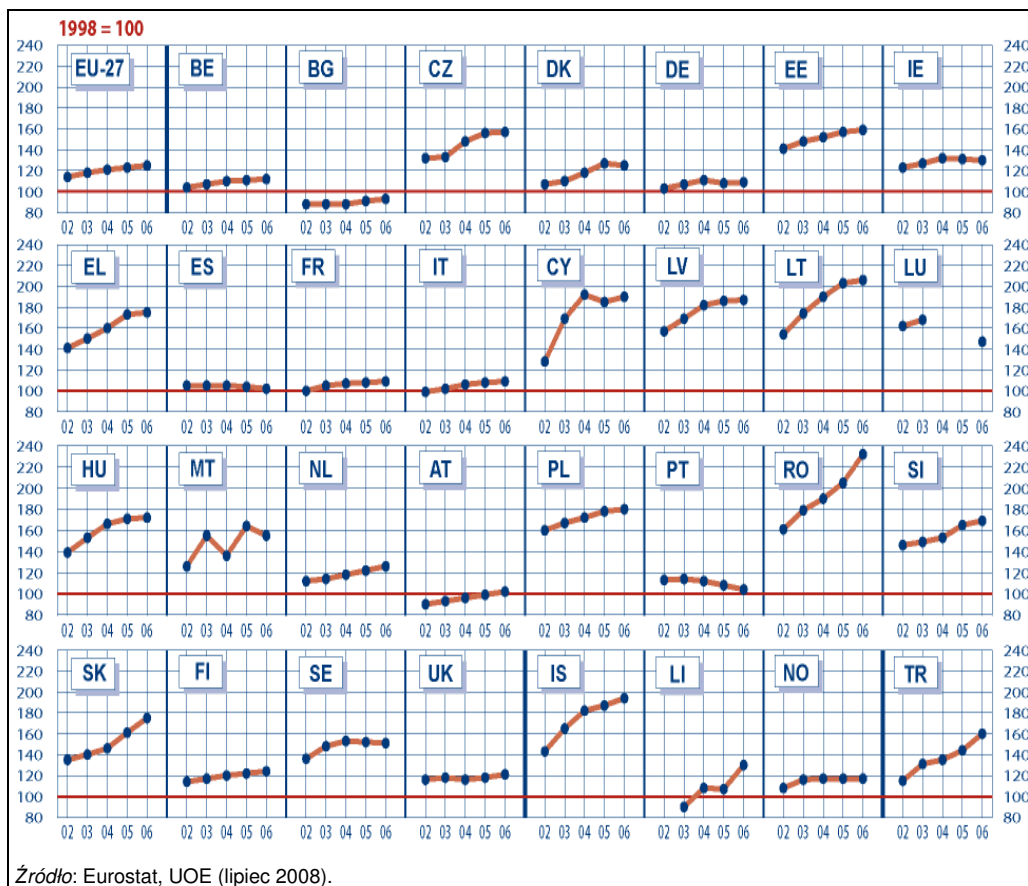
PRZEWIDYWANA LICZBA LAT KSZTAŁCENIA W SYSTEMIE EDUKACJI (SCHOOL EXPECTANCY) W ODNIESIENIU DO 5-LATKÓW (OD PRZEDSZKOLA DO SZKOŁY WYŻSZEJ) - 2006

Następują zmiany w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego

W latach 1998-2006 w Unii Europejskiej systematycznie wzrastała liczba studentów i w roku 2006 było ich już 18 milionów (wzrost o 25% w ciągu ośmiu lat). Jedna trzecia młodych ludzi w wieku 20-22 lat studiuje w różnych instytucjach szkolnictwa wyższego. Liczba studiujących kobiet przewyższa od lat liczbę studiujących mężczyzn (jest to stały trend od roku 2002) – na 100 studentów przypadają 123 studentki. Nadal obserwuje się brak równowagi płci na poszczególnych kierunkach studiów. Wzrasta również liczba starszych studentów, co jest zgodne z europejską koncepcją uczenia się przez całe życie, lecz w tej dziedzinie również obserwuje się wyraźne różnice między poszczególnymi krajami.

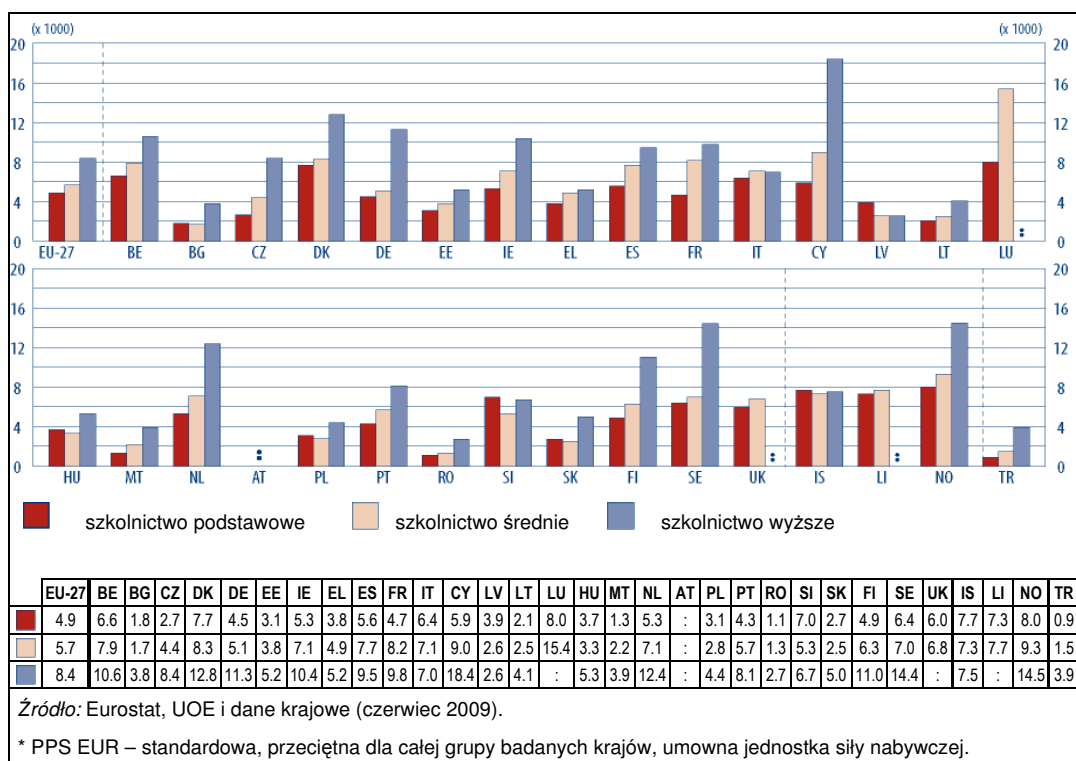
TENDENCJE DOTYCZĄCE LICZBY STUDENTÓW - 2002-2006

Przeciętne finansowanie dla wszystkich szczebli szkolnictwa utrzymuje się na stałym poziomie, lecz występują zasadnicze różnice między poszczególnymi krajami

W latach 2001-2006 przeciętny poziom finansowania edukacji w krajach członkowskich Unii Europejskiej pozostawał niezmienny i wynosił 5,1% PKB. Jednak ten przeciętny poziom finansowania kryje zasadnicze różnice między poszczególnymi krajami, które doświadczyły w wyżej wymienionym okresie zasadniczych zmian. Wydatki na edukację w roku 2006 stanowiły 11% wszystkich wydatków publicznych w krajach europejskich. Analizy rocznych wydatków na jednego ucznia/studenta w podziale na poziomy edukacji pozwoliły na sformułowanie dwóch dodatkowych wniosków. Pierwszy wniosek dotyczy różnic zależnych od poziomu edukacji - we wszystkich krajach wydatki na jednego ucznia/studenta wzrastają wraz z przechodzeniem na wyższe poziomy systemu edukacji (przeciętnie kształcenie studenta kosztuje dwa razy więcej niż kształcenie ucznia w szkole podstawowej). Drugi wniosek dotyczy różnic pomiędzy poszczególnymi krajami w poziomie wydatków zwiększających się wraz z przechodzeniem na wyższe poziomy systemu edukacji (zastosowano przeliczenie na umowne jednostki siły nabywczej PPS EUR w celu zniwelowania różnic w cenach dóbr występujących w poszczególnych krajach). Wkład funduszy prywatnych oraz opłat wnoszonych przez rodziców uczniów/studentów różni się zasadniczo w zależności od poziomu edukacji i kraju. Istnieją także rozmaite formy wsparcia dla rodzin uczniów i studentów (pomoc materialna, stypendia, regulacje podatkowe), które mają za zadanie zachęcić do kontynuacji nauki po ukończeniu okresu obowiązkowego kształcenia.

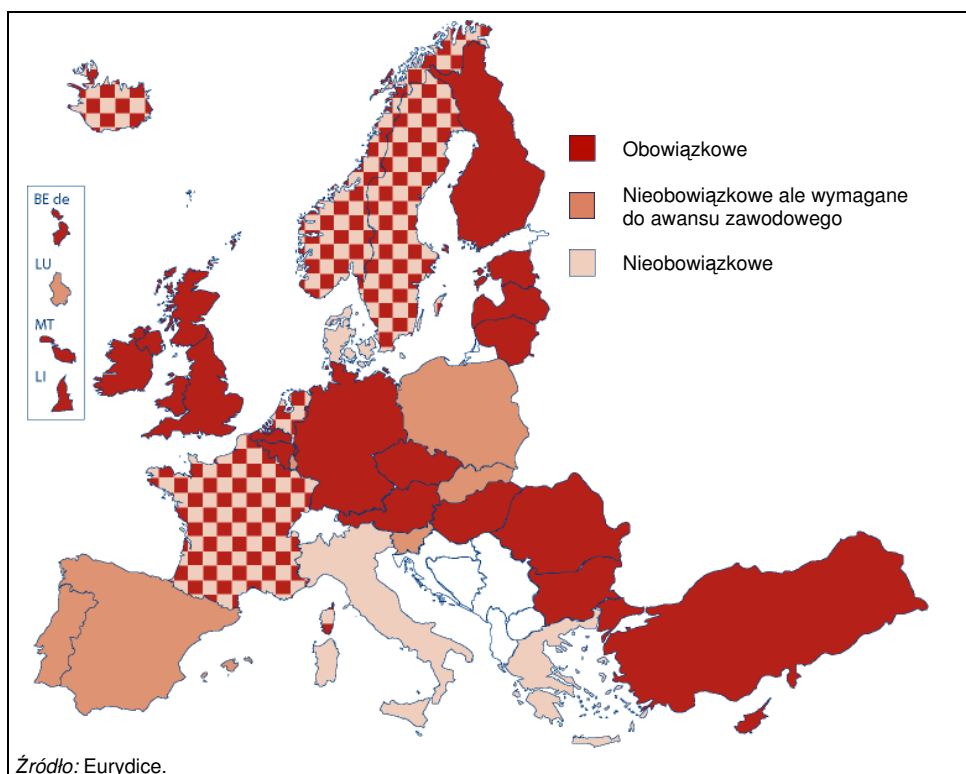
ROCZNE WYDATKI NA 1 UCZNIĄ W SEKTORZE EDUKACJI PUBLICZNEJ W/G POZIOMU KSZTAŁCENIA (PPS EUR*) W TYSIĄCACH - 2006

Status i warunki pracy nauczycieli – widoczne są różnice między poszczególnymi krajami, jednak występuje tendencja do podnoszenia kwalifikacji

Nauczyciele mają cały szereg zadań do wykonania i zakres ich odpowiedzialności ulega ciągłemu rozszerzaniu. W tej sytuacji obserwuje się potrzebę uwzględnienia nowego zakresu obowiązków i wyzwań w procesie kształcenia nauczycieli. Dostosowanie treści kształcenia nauczycieli do codziennej rzeczywistości szkolnej pozwoliłoby na podniesienie jakości ich pracy. W wielu krajach doskonalenie zawodowe nauczycieli jest traktowane jako nieodłączny element zawodu, ale w praktyce jest ono często nieobowiązkowe. Koncepcja wsparcia młodych, właśnie rozpoczynających pracę w zawodzie nauczycieli wydaje się być coraz bardziej powszechna. W świetle powyższych uwag można sformułować następujący wniosek – istnieje wyraźna potrzeba opracowania ogólnej strategii dotyczącej nauczycieli, ich kształcenia, statusu i warunków pracy, która pozwoliłaby wielu krajom na podniesienie jakości pracy nauczycieli i stanowiłaby odpowiedź na błyskawicznie zachodzące zmiany w rzeczywistości edukacyjnej XXI wieku.

STATUS DOSKONALENIA ZAWODOWEGO NAUCZYCIELI W SZKOLNICTWIE PODSTAWOWYM I ŚREDNIM - 2006/07

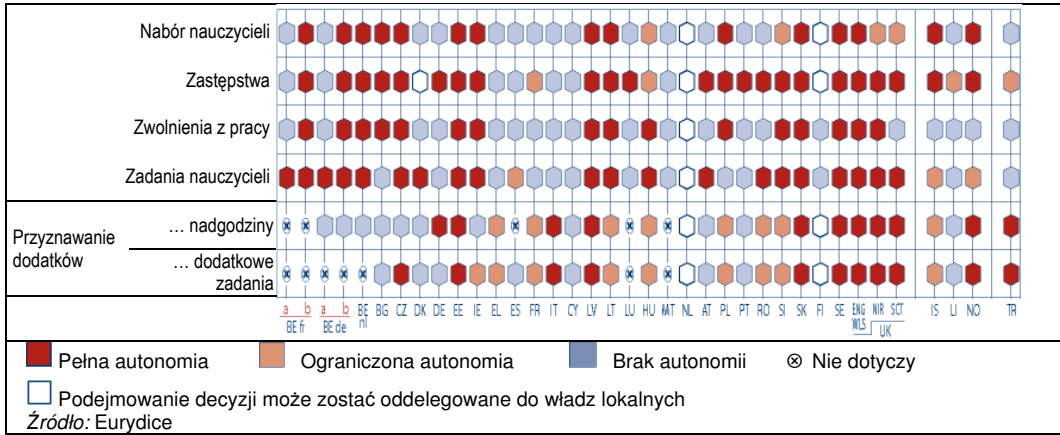

W niemal wszystkich krajach europejskich czas pracy nauczyciela określa się nie tylko w postaci liczby godzin dydaktycznych, ale również w formie całkowitego czasu pracy z uwzględnieniem takich elementów jak obowiązkowa obecność w szkole, czy czas poświęcony na przygotowanie do lekcji.

Przybywa zadań dla szkół, ich dyrektorów, nauczycieli i rodziców

Autonomia szkoły to koncepcja już powszechnie obecna w europejskich systemach edukacji. Początkowo rozumiana jako sposób zapewnienia wolności nauczania, wzmocnienia szkolnej demokracji i element procesu decentralizacji szkolnictwa, obecnie autonomia szkoły stała się w większości krajów instrumentem osiągnięcia celów edukacyjnych, w tym przede wszystkim podnoszenia jakości edukacji. Mimo że obecnie wszystkie kraje odbierają autonomię szkoły jako nieodłączny element systemu edukacji, nadal funkcjonują zasadnicze różnice między poszczególnymi krajami w sposobie wprowadzania tej autonomii, jak również w rozumieniu i definiowaniu samego pojęcia i jego zakresu. Różnice w sposobie wprowadzania autonomii szkoły obejmują także różne rozumienie odpowiedzialności poszczególnych organów i osób biorących udział w zarządzaniu szkołą.

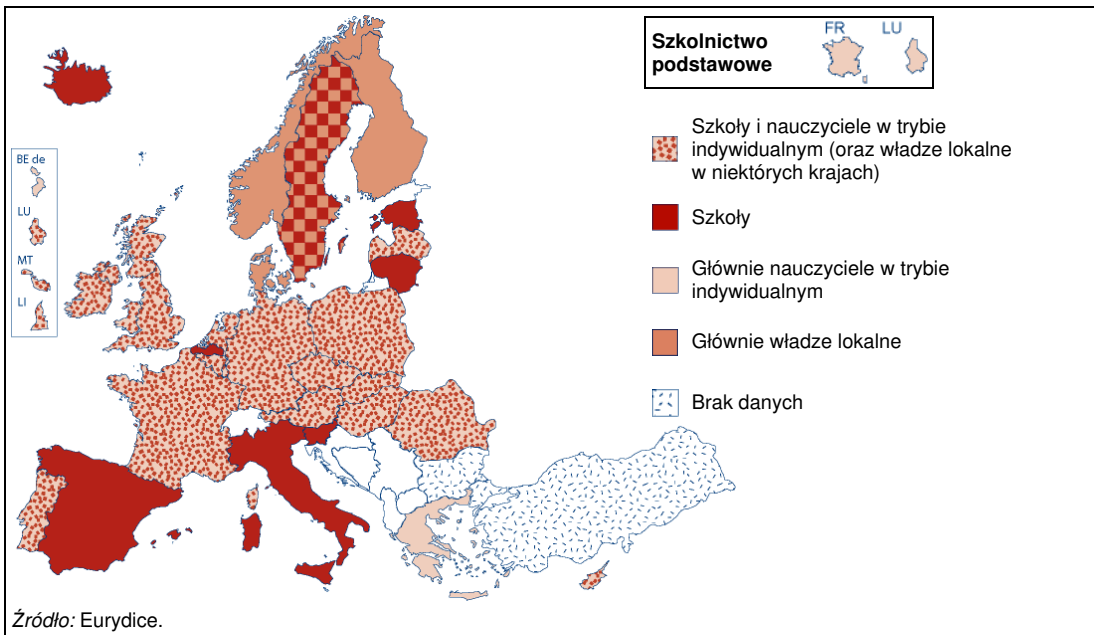
AUTONOMIA SZKOŁY W ODNIESIENIU DO NAUCZYCIELI, KSZTAŁCENIE OBOWIĄZKOWE W SZKOŁACH PUBLICZNYCH - 2006/07

Wzrasta znaczenie zapewniania jakości w edukacji

Obok polityki prowadzącej do rozszerzania autonomii szkół, wiele krajów europejskich wprowadziło rozwiązania prowadzące do regularnego i systematycznego monitorowania i ewaluacji systemów kształcenia. Monitoring i ewaluacja mają na celu, między innymi, wzmocnienie systemu nadzoru przy jednoczesnym podnoszeniu jakości w edukacji. Proces wprowadzania monitoringu i ewaluacji dotyczy zarówno samych szkół, jak i lokalnych, regionalnych oraz krajowych władz edukacyjnych. Coraz częściej w Europie stosuje się ogólnokrajowe standardowe kryteria służące do zewnętrznej oceny pracy szkoły oraz standardowe testy/egzaminacje zaprojektowane specjalnie w celu monitorowania systemu edukacji i coraz częściej stosowane jako narzędzie w mierzeniu i monitorowaniu jakości w edukacji. Wyniki pomiaru/monitoringu są często używane w połączeniu z innymi źródłami informacji, takimi jak krajowe testy/egzaminacje zewnętrzne dla uczniów prowadzące do uzyskania konkretnych świadectw/kwalifikacji. Głównym celem tych działań jest uzyskanie klarownego obrazu funkcjonowania systemów edukacji, pozwalające na dalszą poprawę jakości kształcenia.

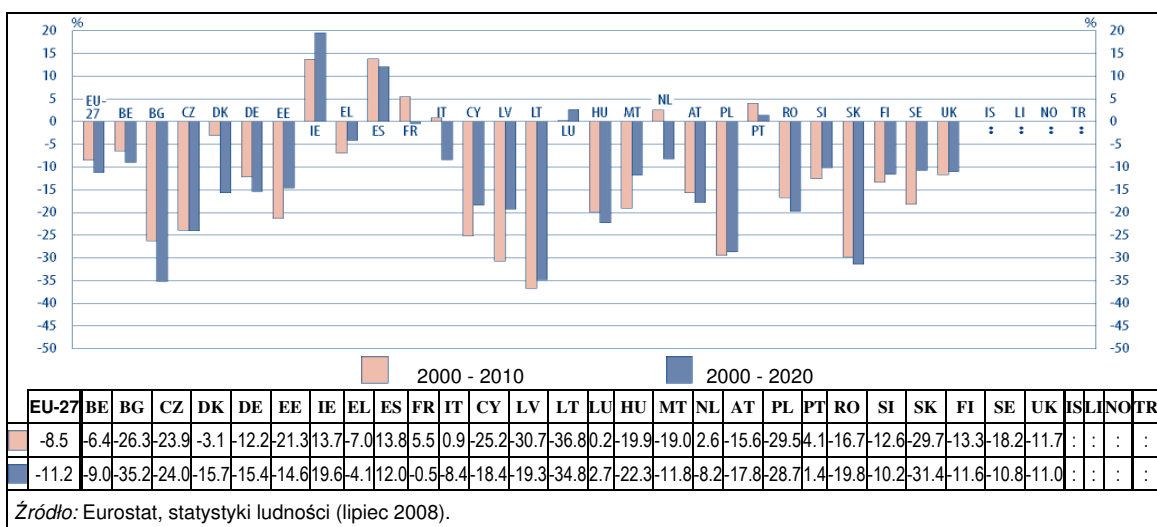
ELEMENTY SYSTEMU EDUKACJI PODLEGAJĄCE EWALUACJI (KSZTAŁCENIE OBOWIĄZKOWE, 2006/07)

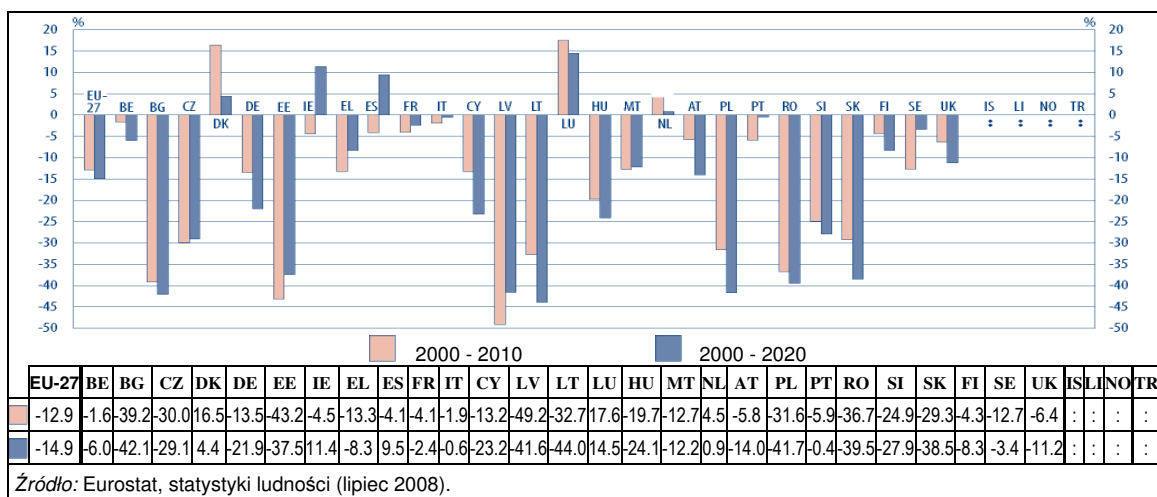
Rok 2020 – jak zmiany demograficzne będą kształtować edukację europejską?

Długofalowe analizy trendów demograficznych pokazują, że do roku 2020 liczba dzieci w wieku 5-9 lat w Unii Europejskiej zmniejszy się o 11%. Jeśli chodzi o grupę wiekową 10-14 lat, spadek będzie znacznie większy i w niektórych krajach wyniesie ponad 40%. Pomimo znaczących różnic między regionami, analiza trendów demograficznych wyraźnie wskazuje, że ogólna liczba uczniów pobierających naukę w ramach kształcenia obowiązkowego będzie się znacząco obniżać. Jednocześnie analiza trendów dotyczących nauczycieli europejskich wskazuje, że grupa nauczycieli zbliżających się do wieku emerytalnego jest bardzo liczna i wiele krajów doświadczy w najbliższej przyszłości masowego przechodzenia na emeryturę całych grup nauczycieli. Oba zjawiska, spadek liczby uczniów i masowe odchodzenie na emeryturę nauczycieli w Europie, stanowią wyzwanie dla krajowych władz edukacyjnych, które powinny przygotować się na konieczność zaplanowania zmian kadrowych i warunków finansowania edukacji pozwalających na dostosowanie się do nowej rzeczywistości demograficznej, przy jednoczesnym zapewnieniu sprawnego i efektywnego działania systemu edukacji.

PRZEWIDYWANE ZMIANY W LICZBIE LUDNOŚCI W GRUPIE WIEKOWEJ 5-9 LAT

PRZEWIDYWANE ZMIANY W LICZBIE LUDNOŚCI W GRUPIE WIEKOWEJ 10-14 LAT

Informacje o publikacji:

Tytuł: *Key Data on Education in Europe 2009* (Kluczowe dane o edukacji w Europie 2009), wydanie 7

Data publikacji: **lipiec 2009**

Publikacja jest dostępna w języku angielskim:

- Na stronie internetowej Eurydice (www.eurydice.org)
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/105EN.pdf

Wersja drukowana będzie dostępna od września 2009.

Szczegółowe informacje dotyczące publikacji Eurydice:

Krajowe Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
Tel. 022 46 31 370
e-mail: eurydice@frse.org.pl

EURYDICE, sieć informacji o edukacji w Europie, istnieje od 1980 roku, a w latach 1995-2000 była częścią programu Socrates. Obecnie znajduje się w strukturze Programu „Uczenie się przez całe życie”. Sieć składa się z biur krajowych utworzonych przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów i z biura europejskiego (EACEA P9) utworzonego przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). EURYDICE, pracując dla twórców polityki edukacyjnej i świata edukacji, przygotowuje i publikuje opisowe analizy systemów edukacji, studia porównawcze na tematy będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej i wskaźniki dotyczące różnych poziomów edukacji.